

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

เส้นทางประชาธิปไตยในสังคมชนบท

จัดทำโดย นางสาวเนติมา เอื้อธรรมาภิมุข
รหัส ๖๑๐๖๒๐

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๖
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยในสังคมชนบท

บทนำ

สังคมในทุกสังคมจะเกิดความสุขและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องก็ด้วยการใช้กฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนากำกับดูแลทุกภาคส่วนในสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทุกองค์การต่างเคารพในหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หรือหลักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย รัฐธรรมนูญ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายโดยทั่วไป จะต้องไม่เลือกปฏิบัติ พลเมืองในทุกสังคมต้องใส่ใจต่อการเมืองการปกครอง การออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการพัฒนาประเทศ รวมทั้งใช้สิทธิเข้าร่วมในกระบวนการออกกฎหมายเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน หากทำได้เช่นนี้ สังคมไทยไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือชนบทจะสามารถใช้ “กฎหมาย” ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเจริญให้กับชุมชน และประเทศให้เกิดความผาสุกและเสริมสร้างสันติสุขแก่สังคมโดยรวมอีกด้วย

รัฐธรรมนูญ คือ กติกาเพื่อจัดสรรอำนาจ ทรัพยากร สิทธิบทบาทหน้าที่ของประชาชน รัฐธรรมนูญมีผลต่อการเลือกตั้งและการได้มาซึ่งรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนั้น จึงมีบทบาทต่อการพัฒนาการทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคมของประชาชนอยู่มาก ถ้าหากรัฐธรรมนูญมีความเหมาะสมกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมการเมืองไทย เน้นในสิทธิเสรีภาพ ให้โอกาสประชาชนส่วนใหญ่ในทุกภูมิภาคอย่างเท่าเทียมกัน ลดความเหลื่อมล้ำ ลดโอกาสการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบและอำนาจของนักการเมือง เพิ่มการตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหาร โดยฝ่ายตุลาการ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายองค์กรอิสระ สื่อมวลชน นักวิชาการ องค์กรภาคประชาชน ก็ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็ง เป็นรากฐานของการพัฒนาให้สังคมเมืองและสังคมชนบทให้เกิดความเจริญอย่างทัดเทียมกัน

ชนบทกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโครงสร้างสังคมไทยนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองหลายครั้งหลายครา แต่สังคมไทยกลับยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลง ความซับซ้อนที่เกิดขึ้นในชนบท รวมทั้งการขับเคลื่อนไปสู่ประชาธิปไตยที่อาจมีวิถีที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละภูมิภาค ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดสรร

ทรัพยากรทั้งหลายของรัฐและสังคมไทยให้เกิดความเป็นธรรม และเป็นความหวังที่จะนำไปสู่การแก้ไข ปัญหาความตึงเครียดและความขัดแย้งในรัฐและสังคมไทยอย่างยั่งยืน ที่จะเอื้อต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาประเทศที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำของผู้คนในสังคม

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชนบทพร้อมๆ กับการขยายตัวของรัฐทั้งในเชิง การบริการและการควบคุมในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลให้ผู้คนในชนบทเชื่อมโยงการผลิตและ การค้าของตนออกไปกว้างขวางกว่าเดิมมาก ไปสู่อุตสาหกรรมและการแปรรูปในภาคเกษตรและกสิกรรม รวมถึงสร้างกลไกในการต่อรองกับอำนาจรัฐมากขึ้น จากการรวมตัวเพื่อเรียกร้องการดูแลจากรัฐใน กรณีราคาผลผลิตตกต่ำ หรือในกรณีโครงการหรือนโยบายรัฐส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และ ผลประโยชน์ใดๆ ของชุมชนที่อยู่อาศัย พวกเขาที่พร้อมที่จะลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวเพื่อต่อรองหรือกดดัน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนชาวบ้าน (ธรรมดา) บางส่วน มา สู่การเป็น “ผู้ประกอบการ” ในหลายระดับ เช่น การผลิตเพื่อขายด้วยแรงงานจ้าง เจ้าของโรงงาน แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรขนาดเล็ก ผู้ผลิตสินค้าชุมชน หรือเปลี่ยนตัวเองไปเป็นพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น ขณะเดียวกันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก็ส่งอิทธิพลให้ชาวบ้านจำนวนหนึ่งในชุมชนให้ กลายมาเป็นผู้ขายแรงงาน หรือเป็นผู้รับจ้างหรือทำงานบริการด้วยเช่นกัน ความเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นนี้ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวบ้านและโครงสร้างของ สังคมไทยในชนบทไปเป็นอย่างมาก พวกเขากลายเป็นผู้แบกรับความเสี่ยงหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมด ด้วยตนเอง ไม่สามารถพึ่งพิงเครือญาติหรือชุมชนในระบบการผลิตแบบดั้งเดิมได้อีกต่อไป จึงส่งผลทำ ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการจัดตั้งทางสังคมในแต่ละพื้นที่อย่างชัดเจน ระบบความสัมพันธ์ทาง สังคมเดิมที่มีเครือญาติและเพื่อนบ้าน เป็นฐานในการคิดการตัดสินใจ และมีผู้เฒ่าผู้แก่เป็นหลักทาง สังคมได้เสื่อมสลายไปจนเกือบหมดสิ้น ระบบการผลิตแบบใหม่ได้ทำให้ผู้ประกอบการในชนบทสร้าง และขยายเครือข่ายในอัตลักษณ์ใหม่บนพื้นฐานของความเสมอภาคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ระหว่างกันในรูปแบบต่างๆ ปะปนไปกับการเกิดขึ้นของโครงสร้างทางสังคมในระบบอุปถัมภ์รูปแบบ ใหม่ๆ ซึ่งเครือข่ายและโครงสร้างดังกล่าวนี้จะกว้างขวางเพียงใดขึ้นอยู่กับชนิดของธุรกิจหรือสินค้าที่ ผู้ประกอบการนั้นๆ ผลิตขึ้น ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่ที่ได้ สถาปนาขึ้นมาแทนโครงสร้างทางสังคมแบบชุมชนชาวนาดั้งเดิม เกิดขึ้นพร้อมกับการคิดคำนึงถึง “กำไร/ขาดทุน” เฉกเช่นเดียวกับชนชั้นกลางในสังคมเมืองทั่วไป ที่มีติของการทำมาหากินวางอยู่ บนโอกาส ความสามารถ ความมีวินัยและความขยันหมั่นเพียรของแต่ละบุคคลมากขึ้นกว่าเดิม สังคม ชนบทเริ่มมีการตื่นตัวต่อสู้กับอุปสรรค รู้จักการวางแผนการผลิต การควบคุมทรัพยากรและการใช้ ชีวิตมากขึ้น มากกว่าที่จะปล่อยให้เป็นเรื่องของดินฟ้าอากาศหรือบุญทำกรรมแต่งเหมือนอย่างเช่นที่ ผ่านมาในอดีต ด้วยโครงสร้างทางสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน การอยู่ในสถานะของเกษตรกรและ ผู้ประกอบการในสังคมชนบทนั้นจำเป็นต้องพึ่งพิงระบบอุปถัมภ์และเครือข่ายมากกว่า ผู้ประกอบการ

ในเขตเมืองหรือชนชั้นกลาง เพราะในทุกกระบวนการผลิต/การจำหน่ายแล้วแต่ต้องเชื่อมต่อกับกลุ่มอื่นๆ ตลอด ก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ลักษณะใหม่ที่เน้นการเชื่อมต่อระหว่างปัจเจกบุคคลกับเครือข่าย หากกลุ่มใดสามารถสร้างความสมดุลระหว่างบุคคลกับเครือข่ายได้อย่างลงตัว (อันหมายความว่าปัจเจกบุคคลได้รับผลประโยชน์ไปพร้อมๆ กับการเกิดผลประโยชน์ร่วมของเครือข่าย) กลุ่มทางสังคมเช่นนี้ก็จะขยายตัวและมีพลังมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามหากความสมดุลไม่เกิดขึ้นก็จะสร้างให้เกิดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำขึ้นภายในสังคมชนบทนั้นๆ เอง ซ้อนทับลงในความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้คนในสังคมโดยรวมของประเทศอีกชั้นหนึ่ง

ประเด็นความสำคัญของการเกิดเครือข่ายในแนวระนาบที่มีความเสมอภาคกันมากขึ้นนั้น จึงกลายมาเป็นหัวใจของการจัดตั้งความสัมพันธ์ทางสังคมในชนบท ซึ่งในหลายพื้นที่ก็ได้ปรับเปลี่ยนเอาความสัมพันธ์แบบ “ผู้ใหญ่/ผู้น้อย” และ/หรือ “ผู้เฒ่าผู้แก่” เข้ามาผสมผสานด้วย แต่ไม่ได้เป็นแนวตั้งเช่นเดิมอีกต่อไป พร้อมกันนั้น การเปลี่ยนรูปร่างรัฐท้องถิ่นที่ให้มีการปกครองตนเองมากขึ้น ก็ทำให้การเข้าสู่ “อำนาจท้องถิ่น” เป็นเรื่องที่เครือข่ายใหม่แต่ละเครือข่ายต้องคำนึงถึง เพราะการไหลบ่าของทรัพยากรจากส่วนกลางรูปแบบต่างๆ ลงมาสู่ “อำนาจรัฐท้องถิ่น” กลายมาเป็นโอกาสในการทำมาหากินที่เพิ่มมากขึ้นด้วยการปรับตัวเข้าไปสู่การเป็นการประกอบการในระดับต่างๆ เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่เกิดขึ้น เช่น การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานที่มักจะมองกันว่าเป็นเรื่องสามัญที่ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำนั้น กลับมีความหมายที่สำคัญมากในการเอื้อประโยชน์หรือเฉลี่ยเม็ดเงินไปยัง “ผู้ประกอบการ” ทั้งหลายในชนบท ดังนั้น เครือข่ายใหม่ๆ บนฐานความสัมพันธ์ทางสังคมลักษณะใหม่จึงได้เลือกเข้ามาสู่พื้นที่การเมืองท้องถิ่นมากขึ้น การเข้าสู่การเมืองของคนกลุ่มใหม่นี้เป็นการนำเสนอและปรับเปลี่ยนการใช้ทรัพยากรขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้เอื้อแก่ประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งในสามด้านหลัก ด้านแรก ได้แก่ การสร้างพื้นฐานการบริการของรัฐเพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคงในชีวิตมากขึ้น เช่น การศึกษา การสาธารณสุข ด้านที่สอง การสร้างโอกาสและทางเลือกให้แก่ “ผู้ประกอบการ” ใหม่ในระดับต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สินค้าชุมชน การสร้างกลุ่มการผลิตเฉพาะด้าน และ ด้านที่สาม การพัฒนาโครงสร้างคมนาคมพื้นฐานและการสื่อสารเพื่อที่จะเกิดความคล่องตัวในการขนส่งหรือการเชื่อมต่อกับระบบการผลิตในระดับสูงกว่าชุมชนขึ้นไป การปรับเปลี่ยนกลุ่มผู้นำในชุมชนที่ขึ้นมาครองอำนาจในองค์กรปกครองท้องถิ่น จึงไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ หากแต่เป็นการปรับเปลี่ยนอำนาจท้องถิ่นให้เอื้ออำนวย “ประโยชน์” แก่ประชาชนในเขตพื้นที่มากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชนบทได้ทำให้ชาวชนบทใหม่สามารถที่จะเข้าไปมีส่วนในการกำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้นถือเป็นการวางรากฐานของประชาธิปไตยในระดับหนึ่ง

การเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งขึ้น

กระบวนการความเปลี่ยนแปลงนี้ คือ การสร้างประชาธิปไตยจากรากฐาน ซึ่งยังต้องอาศัยการปรับตัวของรัฐส่วนกลางเพื่อรับกับความเปลี่ยนแปลงนี้อย่างเข้าถึงและเข้าใจ ว่าสังคมชนบทไทยได้เริ่มหลุดออกจากพันธะทางสังคมแบบดั้งเดิมมากขึ้น กลายเป็นโครงสร้างทางสังคมที่มีความยืดหยุ่น แอบอิงอยู่กับกลุ่มผลประโยชน์ที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ ชุมชนยังได้สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ประกอบการรายย่อย/รายกลางในหมู่บ้าน และชุมชนใกล้เคียงเพื่อรับรู้ และสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของตนเอง ขณะเดียวกัน การขยายตัวของรัฐในการปกครองท้องถิ่นที่จะต้องให้ชาวบ้านเกาะกลุ่มกันทำกิจกรรมหรือสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน กองทุนสตรี ก็ทำให้เกิดการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมา ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้นำมาซึ่งการจัดระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนในรูปแบบใหม่ และการจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่นี้ได้ผูกเอาคนแต่ละคนในเครือข่ายให้ต้องระมัดระวังรักษา และสร้างการมีส่วนร่วมกันในการช่วยกันให้แน่นหนาที่สุด เพราะเครือข่ายลักษณะใหม่ที่เกิดขึ้นมานี้กลายเป็นหลักประกันความอยู่รอดของตนเอง และครอบครัวมากยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่าคุณลักษณะของสังคมไทยโดยรวมได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เราไม่อาจจะกล่าวถึงสังคมไทยในมโนภาพแบบเดิมได้อีกต่อไป

แนวทางการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็งกับชุมชน ในทิศทางเศรษฐกิจที่ควรจะเป็น คือ การใช้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบสหกรณ์และน่านวัตกรรมเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาช่วยสนับสนุน ด้วยระบบสหกรณ์เป็นระบบการจัดการทางธุรกิจแบบประชาธิปไตยโดยสมัครใจที่ลดพ่อค้าคนกลางที่ไม่จำเป็น ทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการเข้าถึงกันได้โดยตรง เป็นระบบที่จะทำให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและความเป็นธรรมได้ ถ้ามีการส่งเสริมพัฒนาให้ระบบสหกรณ์ก้าวข้ามพ้นระบบราชการและยกระดับขึ้นแข่งขันกับพ่อค้าจากส่วนกลางหรือบริษัทเอกชนได้ สหกรณ์สามารถลดการค้ากำไรเกินควรของพ่อค้าคนกลาง ส่งเสริมการจ้างงาน และแก้ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ ได้ดีกว่าระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมผูกขาด และส่งเสริมให้สหกรณ์มีต้นทุนต่ำ มีความสามารถแข่งขันกับธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ขนาดกลางได้เพิ่มขึ้นเหมือนในยุโรป ญี่ปุ่น แคนาดา นิวซีแลนด์ ฯลฯ ที่ระบบสหกรณ์พัฒนาได้กว้างขวาง และมีสัดส่วนในระบบเศรษฐกิจของทั้งประเทศอย่างสำคัญ

เศรษฐกิจเป็นปัจจัยด้านสำคัญต่อการดำรงอยู่ของการปกครอง เพราะองค์รวมของเศรษฐกิจแห่งชาตินั้นหมายรวมถึง เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การขนส่ง เป็นต้นสัมพันธ์กับรายได้ประชาชาติ สารสำคัญของประชาธิปไตยในระบบเศรษฐกิจก็คือการแบ่งปันรายได้ประชาชาตินั้นอย่างเป็นธรรม เสมอภาคกัน หากปล่อยให้ความเหลื่อมล้ำนำมาซึ่งช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนกว้างห่างจากกัน ย่อมสะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตยในเศรษฐกิจนั้นน้อย

โดยทั่วไปแล้วประเทศกำลังพัฒนามีประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจน้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้ เพราะเมื่อประชาธิปไตยในเศรษฐกิจเกิดขึ้นคนส่วนใหญ่มีรายได้ดีขึ้นจึงเริ่มสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง เข้าร่วมร่วมทำกิจกรรมทางการเมือง เพื่อเรียกร้อง ปกป้องผลประโยชน์แห่งตน การมีส่วนร่วมของกลุ่มผลประโยชน์นี้ได้ผลักดันให้เกิดประชาธิปไตยทางการเมือง แล้วหลังจากนั้นจึงผลักดันให้มีประชาธิปไตยในการปกครอง เพราะมีจุดหมายเพื่อดำเนินการปกครอง ดังนั้น เศรษฐกิจจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย ส่วนรัฐธรรมนูญนั้นมาทีหลัง ระบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญไม่ใช่ตัวระบอบเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของระบอบหรือกติกาของระบอบเท่านั้นหรืออาจจะกล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญเกิดจากระบอบประชาธิปไตย ประชาธิปไตยเป็นเหตุ รัฐธรรมนูญเป็นผล ประชาธิปไตยมาก่อน รัฐธรรมนูญมาทีหลัง และมีเศรษฐกิจในแต่ละระบบเป็นตัววัดความสมบูรณ์ของประชาธิปไตย

มักมีการตั้งคำถามว่า ระบอบประชาธิปไตยสนับสนุนให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจริงหรือไม่ หรือเป็นระบอบที่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกันแน่ ฝ่ายที่เห็นว่าระบอบประชาธิปไตยสนับสนุนให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้เหตุผลไว้ดังนี้

๑. ระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับสิทธิการเป็นเจ้าของในทรัพย์สิน (Property Rights) ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้เกิดแรงจูงใจในการลงทุนในสาขาต่างๆ รวมไปถึงการสร้างนวัตกรรมใหม่เป็นเป็นการสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

๒. ระบอบประชาธิปไตยช่วยลดโอกาสในการผูกขาดการปกครองประเทศจากระบอบเอกราชหรือเผด็จการ (Autonomy of Dictators) ที่อาจไม่เห็นความสำคัญของประชาชนในประเทศเป็นสำคัญ

๓. ระบอบประชาธิปไตยช่วยทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรหรืองบประมาณไปยังกลุ่มที่ต้องการได้ถูกต้อง โดยที่ผู้ลงคะแนนเสียง (Voter) จะเลือกผู้แทน (Candidate) ที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นปากเสียงของตนในสภาผู้แทนราษฎร

ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ประชาธิปไตยเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้

๑. ระบอบประชาธิปไตยสนับสนุนให้รัฐบาลเน้นการดำเนินนโยบายในลักษณะของประชานิยมในการกระตุ้นความต้องการซื้อระยะสั้น (อุปสงค์) มากกว่าการลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานระยะยาว ซึ่งนโยบายกระตุ้นความต้องการซื้อระยะสั้นนี้มักส่งผลต่อความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Instability)

๒. ระบอบประชาธิปไตยอาจทำให้เกิดความ “ไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง” (Political Instability) มากเท่ากับระบบเอกราช ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างความต่อเนื่องของนโยบาย ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีการเจริญเติบโตได้ดีเท่าที่ควร

๓. ระบอบประชาธิปไตยอาจทำให้เกิดการ “ซื้อเสียง” และการ “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” (Corruption) ได้มากกว่าการปกครองแบบเอกรัฐ เนื่องจากเป็นระบอบที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ถูกเลือก จำเป็นที่จะต้องได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่นั้นๆ

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจคือ การขยายกำลังการผลิตสินค้าและบริการโดยเพิ่มปริมาณ และคุณภาพของทรัพยากร ปัจจัยการผลิต และประสิทธิภาพในการผลิตซึ่งมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์รวมของชาติและรายได้ที่แท้จริงของประชาชน สูงขึ้นในทางทฤษฎี การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นกระบวนการแห่งการเจริญและพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สม่ำเสมอเป็นเวลานาน ซึ่งมีผลทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลสูงขึ้นและเกิดการกระจายรายได้อย่างเสมอภาค ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน ดำรงชีวิตได้อย่างสบาย มีคุณค่าและอิสรภาพในด้านต่างๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ระบบการเมือง ทัศนคติ การบริหาร การศึกษาและค่านิยมทางสังคมให้เหมาะสม โดยอาศัยอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นเครื่องวัดการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ผ่านมา ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ให้ความสำคัญกับ การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของแต่ละชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถ พัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง

การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของ สินค้าและบริการและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการ จัดการ การตลาด และพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างโอกาส สร้างรายได้ ให้เกิดขึ้นในชุมชนเป็นชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ชาวชนบทไม่จำเป็นต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐานไปหางานหาโอกาสในเมืองใหญ่อีกต่อไป

ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมในภาคชนบท

การพัฒนาแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมมีส่วนสำคัญในการทำให้คนส่วนหนึ่งยากจนลงหรือเป็นกลไกที่สร้างความยากจนยุคใหม่ขึ้น อันเนื่องมาจากการผูกขาด การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การพึ่งพาการลงทุนมากเกินไป การนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยไม่ได้พัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง การเติบโตทางเศรษฐกิจจึงยังประโยชน์กับทุนต่างชาติ และทุนใหญ่ในประเทศมากกว่าที่จะกระจายสู่คนส่วนใหญ่ ดังนั้น เมื่อยิ่งพัฒนาก็กยิ่งเกิดความเหลื่อมล้ำ เกิดคนจนมากขึ้น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นแต่รายได้กลับไม่กระจายไปสู่ภาคประชาชนในสังคมชนบท ด้วยเหตุผลของตัวอย่างการเปลี่ยนแปลง เหล่านี้

๑. เปลี่ยนวิธีการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อกินเพื่อใช้ ไปเป็นการปลูกพืชเดี่ยวเพื่อขายหาเงินไปซื้อของกินของใช้ ทำให้เกษตรกรลดการพึ่งพาตนเอง เปลี่ยนไปใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยนในระบบตลาดที่มีลักษณะผูกขาดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เกษตรกรตั้งแต่ยุคการพัฒนาการเกษตรแบบทุนนิยมจึงต้องตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบ ต้องทำงานหนัก อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน แม้บางรายอาจมีรายได้สูงขึ้น แต่ขณะเดียวกันรายจ่ายของพวกเขาก็กลับเพิ่มมากกว่ารายได้ที่ได้รับ ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่มีความลำบากยากแค้นเพิ่มมากขึ้น

๒. ทำลายวิถีชีวิตชุมชนแบบยอมรับกรรมสิทธิ์ร่วมในเรื่องป่าไม้ ที่ทำกิน ทรัพยากรต่าง ๆ และการอยู่แบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ไปเป็นวิถีชีวิตแบบการแข่งขันทรัพยากรไปเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน เพื่อแสวงหากำไรสูงสุดและการบริโภคสูงสุด มากกว่าการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคมเกษตรแบบดั้งเดิม

๓. ทำลายทรัพยากรธรรมชาติสภาพแวดล้อมแหล่งทำมาหากินและยังชีพที่คนในชนบทเคยอาศัยทำมาหากินแบบเพียงพอ คนถูกกวาดต้อนให้เข้าสู่ระบบผลิตทุนนิยมผูกขาดที่วิธีการผลิต วิธีการบริโภคของคนขึ้นอยู่กับการลงทุน การจ้างงาน และการบริโภคที่ต้องหาเงินมาซื้อมากขึ้น เป็นระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่คนในชนบทและคนงานในเมืองควบคุมไม่ได้หรือไร้อำนาจในการตัดสินใจ และทำให้พวกเขาเป็นฝ่ายเสียเปรียบมากขึ้น การขยายตัวของเศรษฐกิจทุนโลกหรือโลกาภิวัตน์ทำให้ประชาชนในประเทศกำลังพัฒนาบางส่วนมีงานทำ แต่ได้ค่าแรงต่ำกว่าแรงงานประเภทเดียวกันในประเทศของเจ้าของทุน ต้นทุนการผลิตในภาคเกษตรและค่าครองชีพสูงขึ้นกว่าการเพิ่มของรายได้ของพวกเขา เกษตรกรยากจนลง เมื่อความเจริญเติบโตได้ไปเพิ่มความยากจน เมื่อผลผลิตที่แท้จริงกลายเป็นเศรษฐกิจในเชิงลบ ได้สร้างให้เกิดความยากจนในระดับลึกให้แก่เกษตรกรในสังคมชนบท จำนวนมหาศาลและอาจถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด ปัญหาราคาสินค้าผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ รายได้ของเกษตรกรไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น มาตรการต่างๆ ที่รัฐนำมาช่วย ไม่เคยมีการวางแผนและกำหนดมาตรการอย่างเป็นระบบ แต่กำหนดมาตรการในลักษณะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือ

เป็นไปตามความกดดันทางการเมืองอัน จนนำไปสู่การดำเนินนโยบายที่ไม่ชัดเจน และนโยบายประชานิยม ที่รังแต่จะสร้างปัญหาสะสมเพิ่มพูนขึ้นไปอีกทุกปี

เส้นทางประชาธิปไตยในสังคมชนบทควรเป็นเช่นไร

ประชาธิปไตยนั้นเดินทางเป็นเส้นขนานควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจ เศรษฐกิจส่งผลโดยตรงกับปากท้องของประชาชนและเป็นเครื่องชี้วัดความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยในประเทศได้เป็นอย่างดี ที่ได้มีเศรษฐกิจดี ประชาชนก็ย่อมมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ดีกินดี ไม่ลำบากลำบนในเรื่องการหาอยู่หากินและสถานที่เรียนของบุตรหลาน เรียนจบมามีการมีงานทำอ้อมปากอ้อมท้อง รู้สึกมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อนั้นประชาชนก็จะมีเวลามาสนใจเรื่องของส่วนรวม มีการรวมกลุ่มกันเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ช่วยกันคนละไม้ละมือเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การตัดสินใจแก้ไขปัญหาหรือการจัดสร้างโครงการต่างๆ ก็จะมุ่งไปสู่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เป็นที่แน่ชัดว่าในสถานะเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ระบบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ประชาชนย่อมไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำหรือเป็นเครื่องมือของนักการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญของชาติอย่างแท้จริง ดังจะเห็นตัวอย่างจากประเทศพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และกลุ่มประเทศยุโรป

ระบบประชาธิปไตยมีบทบาทสำคัญที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาประเทศ เป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกฝ่ายตั้งแต่ระดับรากหญ้าขึ้นมาถึงในระดับประเทศ ประชาธิปไตยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม ในกระบวนการพัฒนาประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนก็เพราะว่า ทำให้ประชาชนมีชีวิตที่สมบูรณ์จากการที่ได้รับสิทธิเสรีภาพ ทำให้ผู้ปกครองเกิดแรงจูงใจทางการเมืองที่จะต้องรับฟังปัญหาความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน ทำให้เกิดเวทีในการร่วมแสดงความคิดเห็นในระดับต่างๆ ในท้องถิ่นและระดับประเทศ มีการโต้แย้ง ถกเถียง แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างกว้างขวาง อันจะนำไปสู่การก่อให้เกิดระบบการให้คุณค่า ต่าง ๆ ในสังคม และการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการพัฒนาประเทศร่วมกัน ระบบตลาดก็เช่นเดียวกันมีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนา ในระยะที่ผ่านมาโลกของเราได้รับประโยชน์จากการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (Productivity) และความเจริญรุ่งเรืองต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการทำงานของกลไกตลาด กลไกราคา และการแข่งขันที่เสรีและเป็นธรรม ประชาธิปไตยกับการพัฒนาประเทศภายใต้ระบบตลาดแบบเสรี เป็นเรื่องที่จะต้องเกิดขึ้นควบคู่กันไป เพราะหากไม่มีประชาธิปไตยเราก็ไม่อาจหวังได้ว่าตลาดเสรีที่มีการแข่งขันกันอย่างมีกติกา ที่สุจริต ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ จะเกิดขึ้นจริง

หลายทศวรรษก่อนหน้านี้นี้แรงงานในภาคชนบทของไทยมีการโยกย้ายถิ่นฐานจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมในเมืองหลักๆ เพราะมีความแน่นอนในเรื่องรายได้มากกว่าภาคเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพิงดินฟ้าอากาศ กอปรกับราคาพืชผลทางการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงอยู่

ตลอดเวลา และอยู่ในมือของพ่อค้าคนกลางที่รัฐบาลไม่อาจควบคุมหรือช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถ ยืนหยัดอยู่บนลำแข้งของตนเองได้ หลายครอบครัวจึงเกิดสภาพหนี้สินล้นพ้นตัว ทางออกที่ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ใช้มาโดยตลอดก็คือการเอาที่นาที่สวนไปขายฝากหรือจำนองไว้กับนายทุนท้องถิ่น และโดย ส่วนใหญ่ก็ไม่มีปัญญาที่จะไถ่ถอนคืน กลายมาเป็นผู้ที่ต้องเช่าที่นาตัวเองทำนา หลายคนทนกับสภาพ แล้งแค้นไม่ได้ก็ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปใช้แรงงานในเมืองหลัก กลายเป็นคนจนในสังคมเมืองที่ต้อง หาเช้ากินค่ำเพียงเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่จะหาหลักประกันหรือความมั่นคงใดๆ ในชีวิตไม่ได้เลย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา องค์กรภาครัฐและเอกชนต่างกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวให้ผู้คน ย้ายกลับถิ่นฐานบ้านเกิดกลับไปสร้างความเจริญรุ่งเรือง ในชนบท ที่ผ่านมามีโอกาสไม่ค่อยประสบ ผลสำเร็จนัก แต่อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษหลังนี้ มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ใน ชนบทที่มีความสมบูรณ์มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านคมนาคมการขนส่ง ไฟฟ้าประปาและที่สำคัญนวัตกรรม ด้านการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นกว่าเมื่อก่อนมาก ผู้คนสามารถทำงานได้ในทุกที่ทุกแห่งทุกหน อาชีพใน แบบเดิมๆ อย่างพ่อค้าคนกลางเริ่มถูกลดบทบาทลง ผู้ผลิตกับผู้บริโภคสามารถติดต่อถึงกันได้โดยตรง รวมทั้งปัจเจกบุคคลและเครือข่ายผ่านระบบสื่อสารและคมนาคมที่สะดวกสบายและทันสมัยมากขึ้น จึงเกิดอาชีพใหม่ๆ ขึ้นมากมายโดยเฉพาะอาชีพบริการ นักศึกษาหรือคนรุ่นใหม่เห็นโอกาสและ ช่องทางเหล่านี้ และรู้สึกตื่นตัวเห็นดีเห็นงามไปกับอนาคตใหม่มากกว่าการไปเป็นลูกจ้างระบบการผลิต ในรูปแบบเดิมๆ การเติบโตในสังคมชนบทจึงมิได้จำกัดอยู่บนพื้นฐานของภาคเกษตรกรรมหรือภาค กสิกรรมในรูปแบบเดิมอีกต่อไป หากแต่เป็นแนวทางของ “ผู้ประกอบการ” ที่มีองค์ความรู้ และมี เครื่องไม้เครื่องมือเข้ามาช่วยสนับสนุนให้สินค้าเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือสินค้าอุปโภค บริโภคมีการเติบโตและกระจายช่องทางการจำหน่ายออกไป ไม่ใช่รอให้พ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อ และถูกกดราคาได้ตามใจชอบอีกต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยใน สังคมไทยนั้นเป็นระบอบ “ที่เปิดโอกาส” ให้ลูกชาวบ้านหลานชาวนา นั้นสามารถยกระดับตนเอง ขึ้นมาเป็นผู้ผู้นำในภาครัฐหรือภาคเอกชนได้ สามารถก้าวขึ้นมาเป็น ผู้ปกครองท้องถิ่น กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน อบต. อบจ. และอีกมากมายที่สามารถก้าวขึ้นไปเป็นผู้นำระดับประเทศ เป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นรัฐมนตรี หรือแม้กระทั่งนายกรัฐมนตรี เพราะสังคมไทยไม่ใช่สังคมของ คนชั้นสูงที่มีฐานะร่ำรวยซึ่งผูกขาด และสืบทอดอำนาจให้ลูกหลานต่อไปเรื่อยๆ ไม่มีหยุด อย่างเช่น วาทกรรมที่ขอบนำมาโจมตีกันทางการเมืองเพื่อให้เกิดความแตกแยกทางสังคม จะเห็นได้ว่าการ แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงโอกาสได้อย่างเสมอภาคกัน จึงเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ เกิดการเลื่อนไหลขึ้นลงของชนชั้นตามความรู้ความสามารถและผลงานของปัจเจกบุคคลอย่าง แท้จริงไม่ว่าเขาและเธอนั้นจะมาจากตระกูลอะไร จากสังคมเมืองหรือสังคมชนบทก็ตามที่

ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมจึงต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างให้เกิดเครือข่ายที่ เข้มแข็งในสังคมชนบท ลดความเหลื่อมล้ำโดยการสร้างโอกาสให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพมาก

ยิ่งขึ้น ที่สำคัญเพื่อให้เกิดความเจริญอย่างยั่งยืน การแก้ไขปัญหาให้ชาวชนบทย้ายถิ่นฐานกลับไปอยู่
ร่วมสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นของตน ต้องประกอบไปด้วยจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
เกิดความหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ดีงาม จึงต้องแก้ไขปัญหาสังคม
ควบคู่กันไปกับปัญหาทางเศรษฐกิจด้วย โดยการพัฒนาสังคมไทยให้มีคุณธรรมนำความรู้ เสริมสร้าง
สุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ การจัดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทั้งเศรษฐกิจ
สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสื่อสารสมัยใหม่มาพัฒนา
ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการความรู้ระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศ ที่มุ่งสร้างศักยภาพ
ทางการแข่งขันในเวทีโลกบนฐานของการพึ่งพาตนเองตามศักยภาพของคนไทย เสริมสร้างครอบครัว
ให้มีความเข้มแข็ง นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติ ให้กับทุกคนได้รับหลักประกัน
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึงและปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องที่ทุกฝ่ายใน
สังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

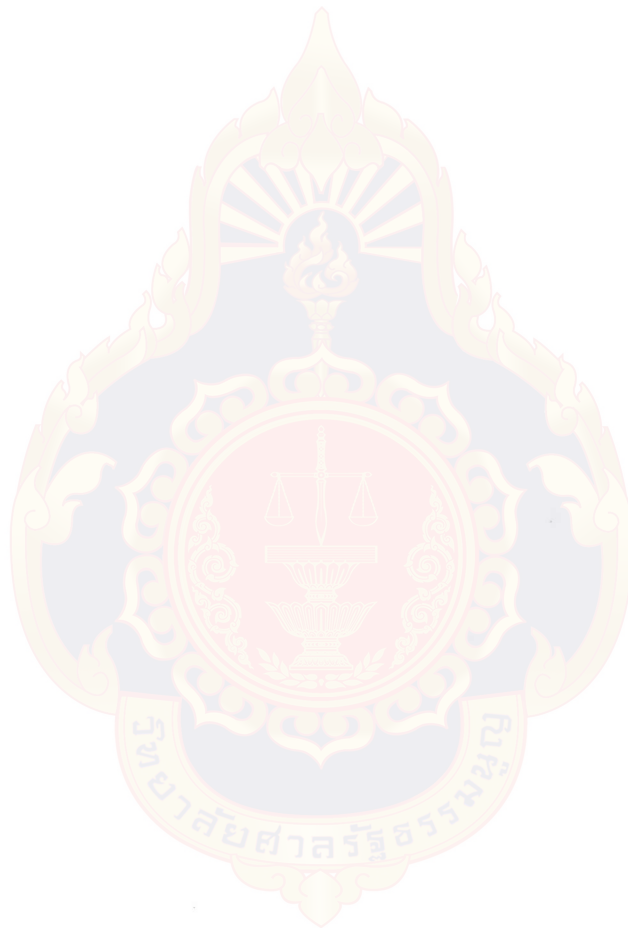
สรุป

ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโครงสร้างสังคมไทยนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรง
ทางการเมืองหลายครั้งหลายครา สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งคือการจัดสรรทรัพยากรนั้นเป็นไปอย่างไม่
เป็นธรรมเกิดความเหลื่อมล้ำของผู้คนระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท และในแต่ละสังคมนั้นๆ ก็
ยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจน คนมีโอกาสดและคนไม่สามารถเข้าถึงโอกาสควบคู่กันไป
ด้วย จึงนำไปสู่ปัญหาความตึงเครียดและความขัดแย้งในรัฐและสังคมไทยมาโดยตลอด ประเทศเราอยู่
ในระบบเศรษฐกิจแบบผสม คือระหว่างทุนนิยมที่มีการแข่งขันภายใต้กลไกตลาด และสังคม
ประชาธิปไตยที่เน้นการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แบบรวมหมู่ เช่น ระบบสหกรณ์ การประกันสังคม รัฐ
สวัสดิการ ชุมชนสวัสดิการและนโยบายปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่
กลไกของตลาดเสรีจะสร้างให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้น ประเด็นสำคัญในการแก้ไขปัญหาจึงอยู่ที่ว่าจะ
ลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำนั้นลงได้อย่างไร ดังนั้น การสร้างงานสร้างโอกาสให้ผู้ที่เป็นรากแก้วของ
สังคมสามารถยกระดับตนเองหรือล้มตาอ้าปากขึ้นมาได้ การสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานและการ
พัฒนาความเจริญไปสู่ชนบทเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะเป็นเครื่องช่วยดึงดูดให้ผู้คนย้ายถิ่นฐานกลับไปช่วย
สร้างสรรค์ความเจริญให้กลับคืนสู่สังคมชนบท พวกเขาสามารถสร้างงานสร้างรายได้ด้วยการอาศัย
เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสื่อสาร นำไปสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ ที่ลดทอนพ่อค้าคนกลางและชนชั้น
ทางสังคมลง ที่สำคัญนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งที่ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอย่าง
แท้จริง

สาระสำคัญของประชาธิปไตยในระบบเศรษฐกิจก็คือการแบ่งปันรายได้ประชาชาตินั้นอย่าง เป็นธรรม เสมอภาคกัน หากปล่อยให้ความเหลื่อมล้ำนำมาซึ่งช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนกว้าง ห่างจากกัน ย่อมสะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตยในเศรษฐกิจนั้นมีน้อย โดยทั่วไปแล้วประเทศ กำลังพัฒนามีประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจน้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้เพราะเมื่อ ประชาธิปไตยในเศรษฐกิจเกิดขึ้นคนส่วนใหญ่มีรายได้ดีขึ้นจึงเริ่มสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง เข้าร่วมร่วมทำกิจกรรมทางการเมือง เพื่อเรียกร้อง ปกป้องผลประโยชน์แห่งตน การมีส่วนร่วม กลุ่มผลประโยชน์ในลักษณะนี้ได้ผลักดันให้เกิดประชาธิปไตยทางการเมือง แล้วหลังจากนั้นจึง ผลักดันให้มีประชาธิปไตยในการปกครอง เพราะมีจุดหมายเพื่อดำเนินการปกครอง ดังนั้น เศรษฐกิจจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย

การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน เกิดขึ้นได้ด้วยความสมบูรณ์ของโครงสร้าง พื้นฐาน การบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มเป็น เครือข่ายในกลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่า ของ สินค้าและบริการและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อขยายช่องทางจัดจำหน่ายโดยอาศัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการสื่อสารให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในสังคมไทย ที่ต้องหาทางขจัดให้หมดไป เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานั้นคือ ปัญหาทางสังคม ยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมไปถึงค่านิยมแบบผิดๆ ที่ยึดถือกันมา ล้วนเป็นปัญหาสังคมที่ กัดเซาะโครงสร้างและรากฐานทางสังคมทั้งในเมืองและชนบท ซึ่งในสังคมชนบทและคนจนในสังคม เมืองดูจะมีปัญหาหนักกว่าอันเนื่องมาจากความล้าหลังทางการศึกษา การขาดการชี้แนะแนวทางที่ ถูกต้องโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่น ในที่นี้ วัดและโรงเรียนจึงต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญ ควร เป็นที่พึ่งหรือชี้นำหนทางไปสู่ความเจริญ แต่น่าเสียดายที่พระสงฆ์ในปัจจุบันที่ส่วนใหญ่มุ่ง เปลี่ยนแปลงในทางพุทธพาณิชย์ไม่ได้ขัดเกลากให้ผู้คนในชุมชนหลุดพ้นจากอบายมุขหรือความเสื่อม หากแต่ปลุกฝังค่านิยมผิดๆ ให้ผู้คนงมงาย ลุ่มหลงศรัทธาในทางที่ผิด อันห่างไกลจากหลักคำสอนของ พระพุทธองค์ ทั้งที่วัดนั้นใกล้ชิดกับชุมชนแต่กลับเป็นส่วนหนึ่งในการก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม ปัจจุบันมีวัดกระจายไปในแทบทุกชุมชนกว่า ๔๐,๐๐๐ แห่ง และมีพระสงฆ์กว่า ๓๐๐,๐๐๐ รูป ดังนั้น เพื่อจรรโลงพุทธศาสนาและสร้างความสันติสุขอย่างแท้จริง วัดและพระสงฆ์ทั้งประเทศจึงควรถูก สังคายนารูปหรือปฏิรูปเพื่อนำไปเป็นทุนอันยิ่งใหญ่ในการพัฒนาสังคมของประเทศ เป็นกลไกที่ช่วยให้ รากฐานของประเทศแข็งแรง โดยนำหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องรวมทั้งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาช่วยยกระดับความคิดและจิตใจของผู้คน ผ่านช่องทางต่างๆ ของชุมชนที่มี ๘,๐๐๐ ตำบล

๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน วัดจึงต้องร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีอนามัย โรงเรียน และกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เพื่อช่วยกันนำพาให้สังคมอุดมสุข อุดมปัญญา นั้นกลับมาสถิตสถาวรในประเทศอย่างยั่งยืน กล่าวโดยสรุประบอบประชาธิปไตยจะเข้มแข็งได้ก็ด้วยการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปด้วย เช่นเดียวกับคำกล่าวที่ว่าประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมั่งคั่ง นั่นเอง

บรรณานุกรม

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, พ.ศ. ๒๕๖๐, รายงานวิจัย โครงการ “ความเปลี่ยนแปลง “ชนบท” ในสังคมไทย : ประชาธิปไตยบนความเคลื่อนไหว”, สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ปัทมา สุปกำปัง, พ.ศ. ๒๕๕๔, บทความ กฎหมายกับการพัฒนาประเทศ, วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปี ๒๕๕๔ เล่มที่ ๓,

<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=กฎหมายกับการพัฒนาประเทศ>

ภัทรชมน รัตนางกูร, พ.ศ. ๒๐๐๙, บทความ ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน,

http://phatrasamon.blogspot.com/2009/11/blog-post_26.html, [๒๖ มิถุนายน ๒๐๐๙]

ภัทรชมน รัตนางกูร, พ.ศ. ๒๐๐๙, บทความ ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยภาคชนบท,

<http://phatrasamon.blogspot.com/2009/03/blog-post.html>, [๗ มีนาคม ๒๐๐๙]